

Dansk Tekstilhistorisk Forening

TENEN

24. årgang nr. 3 – februar 2014

Indhold:

Om en broder og broderi i Assisi	side	3
Generalforsamling lørdag den 8. marts 2014	side	6
Formandens beretning for året 2013	side	7
Forordning om overdådighed af 16. april 1736:	side	9
De nyeste strikmønstre !	side	20
Fiber Futures	side	22
Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.	side	23
Postkort fra en oprydning	side	24

QR-koden henviser til dette bladnummers side på Internet.

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55

Næstformand: Lone de Hemmer Egeberg, Teglgården 66 st.th, 3460 Birkerød,
telefon 45 81 05 05

Kasserer: Bent Bille, Søndergade 66, 5620 Glamsbjerg, telefon 64 72 15 65

REG.NR. 1551 GIROKONTO 1430130 • SWIFT-BIC: DABADKKK IBAN: DK23 3000 0001 4301 30

Medlemsskab tegnes hos kassereren. I 2013/2014 er prisen pr. år 250 kr.

Husstandsmedlemsskab koster 300 kr.

Medlemmer får tilsendt tidsskriftet TENEN.

TENEN – Danish Society for Textile History – Verein für Dänische Textilgeschichte

Tidsskriftet TENEN

Redaktion: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55,

ePost silke-annet@silke-annet.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 26 60 28 40,

ePost vofl3450@gmail.com

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN og forfatterne • 12.02.2014

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i månederne august, november, februar og maj. Deadline for redaktionelt stof er seks uger for eller efter aftale med redaktionen.

Artikler og indlæg sendes til redaktionen

fx med ePost – eller evt. maskinskrevet med brevpost. Tekst og illustrationer adskilt.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer
– så længe lager haves. Prisen er 65 kr.

Ændring af sendeadresse meddeles til kassereren.

Internet: <http://tenen-dk.homeunix.org/tenen>

Om en broder og broderi i Assisi

Det lille hus på bakken kaldte broder Theodor franciskanernes højborg Basilica di San Francesco som er bygget sammen med klostret Sacro Convento. Det var på vej derop, at vi ved det skarpe hjørne gik forbi forretningen med Assisibroderier. Det måtte senere undersøges nærmere!

Helt oppe ved basilicaen, der er på UNESCOs verdensarvliste, gik vi over en plads med utrolig mange plastikstole, der var stillet op i anledning af, at den nuværende pave Frans kom på besøg dagen efter. Det var også munkenes helligdag, men det var efter sigende ikke anledningen til dette første pavebesøg!

Den nuværende pave er fra Argentina og num-

mer 266 i rækken. Han tog efter valget i marts 2013 pavenavnet Franciscus (latin) efter Frans af Assisi. Det er første gang, det navn bruges af en pave. Om besøget fortæller Theodor efterfølgende: "Pavens besøg var en meget fin oplevelse, og selv om der var mange mennesker, så gik det meget roligt for sig".

Kirke og kloster er bygget til ære for Frans af Assisi. Nogle mener den ødselhed, der præger stedet ikke ville have passet Frans, der i en stor del af sit liv levede meget sparsomt og allerede to år efter sin død, blev helgenkåret.

Udstyret med velfungerende øretelefoner blev vi vist rundt i det store kompleks af Theodor, der er

en dansk gråbrodermunk, som nu for anden gang opholder sig en år-række i højborgens kloster. Theodor er altså pæredansk, og hans dragt er af gråt uldent klæde, enkelt i snit og med tre knuder på snoren om livet. Knuderne symboliserer fattigdom, kyskhed og lydighed. I Italien har ordenen sorte dragter, men i Norden, England og USA bruges grå dragter. Det var en helt særlig oplevelse at blive vist rundt af en person, der lever og bor inden for murene.

Den hellige Frans levede fra omkring 1182 til 1226 og blev altså 44 år gammel. Hans far var en velhavende klædehandler i Assisi, og moderen kom fra Provence i Frankrig. Faderen var under fødslen på forretningsrejse, hvorfor moderen gav sønnen navnet Giovanni. Dette navn ændrede faderen efter sin hjemkomst til Francesco af kærlighed til Frankrig. Frans havde flere søskende.

Som ung var Frans en livlig fyr med mange venner, og han frydede sig ved at vise smukke klæder frem. Efter at have deltaget i forskellige kampe, været taget til fange og sluppet ud igen, blev Frans syg. Da han blev rask, viste han de syge, fattige og spedalske større bevågenhed.

Under en pilgrimsrejse byttede Frans klæder med en fattig, og han prøvede at klare sig som tigger. Under en bøn i den lille kirke San Da-

miano hørte han en stemme, der sagde: "Frans, byg mit hus op – du kan se, det er ved at forfalde".

Frans tog stemmen alvorligt, gik hjem og tog alle de stofruller, han kunne bære. Stoffet solgte han på markedet, og pengene gik til genopbygningen af kirken. Faderen blev rasende og fratog sønnen hans arv. Frans tog alt sit fine tøj og gav det tilbage til faderen og erklærede, at fra nu af var der kun én fader, og det var ham han bad til i sine bønner.

Herefter var Frans tigger, hvis mål det var at snakke med de fattige, forkyn-
 dige, forkyn-
 de omvendelse,
 hjælpe de sy-
 ge, vise godhed
 over for naturen
 og forsage ma-
 terielle goder.
 Kjortel, bælte og
 en stav fik han
 af en ven. Ofte
 gav han sit tøj
 væk til en træn-
 gende, og måtte
 så få noget an-
 det igen.

På den måde findes der mange relikvier efter Frans af Assisi. På billedet ses den klædning, der nu befinder sig i en krypt i basilicaen. Tøjet er godt lappet, og snittet minder om den slags middelalder-tøj, som eksempelvis også nordboerne i Grønland brugte.

Assisi broderi er et korsstingsbroderi syet på stof med tælbare tråde, hvor figurerne står i stoffet, og bunden er fyldt ud med korssting. Konturer og detaljer i figurerne sys med holbeinsting. Broderiet kommer fra Italien og de ældste ting, der kendes

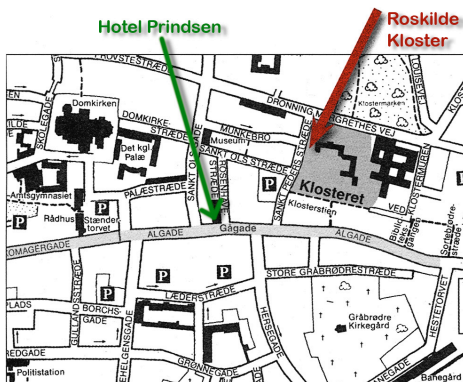
med denne teknik, er kirketekstiler fra det 13. og 14. århundrede, og som opbevares i Assisi. Efter en periode, hvor broderiet var mindre brugt, blev Assisi broderiet populært igen omkring år 1900, hvor der blev grundlagt en broderiskole for fattige piger i Assisi. Broderiet er nu mest verdsligt og indeholder ofte dyremotiver omgivet af ornamenter og stiliserede blomsterranker.

Vibeke og Frits Lilbæk
august 2013

Kom til TENENS generalforsamling
- det starter med et "kulturelt indslag" - der er rundvisning i Roskilde Kloster - mød op i god tid!
- invitationen er på side 6.

Invitation: **Generalforsamling lørdag den 8. marts 2014**
... i Roskilde

Program kl. 11:00 - Roskilde Kloster - Sankt Peders Stræde 8, indgang 8C

- Grib chancen for at få et kig ind i Roskilde Kloster, der er det første danske adelige jomfrukloster fra 1699. Mød op ti minutter før rundvisningen starter ved hovedbygningen, indgang 8C. Der er normalt kun adgang for grupper. TENEN har bestilt en særrundvisning, hvor gæster også er velkomne. Under besøget vil der blive vist rundt i Klosterkirken, Den Røde Stue, Riddersalen og i Brahestuen af klosterets guide.

kl. 12:30 ca.

- Fri leg indtil kl. 14. Spis frokost og gå i domkirken eller på museet.

kl. 14:00 Hotel Prindsen - Algade 13

- Foreningen TENENs generalforsamling.

Dagsorden for generalforsamlingen ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent.
2. Navneoprøb.
3. Formandens årsberetning. Den er trykt i dette nummer af TENEN.
4. Godkendelse af beretningen.
5. Indkomne forslag, der har betydning for budget.
6. Fremlæggelse af revideret regnskab samt budget.
7. Fastsættelse af kontingent.
8. Valg til bestyrelse for 2 år ad gangen, i lige år vælges 4 bestyrelsesmedlemmer og i ulige år vælges 3 bestyrelsesmedlemmer. På valg er: Lone de Hemmer Egeberg, Lis Slottved, Vibeke Lilbæk og Maj Ringgaard. De er alle villige til genvalg.
9. Valg af revisor, revisorsuppleant samt 2 bestyrelsessuppleanter for 1 år. Alle er villige til genvalg.
10. Øvrige indkomne forslag.
11. Eventuelt.

Medlemmer har tale- og stemmeret ved generalforsamlingen. Referent er et medlem af TENENs bestyrelse. Referatet underskrives af dirigenten og bringes i førstkomende medlemsblad. TENEN er vært ved kaffe/the + brød til medlemmer.

Efter generalforsamlingen er der nok tid til et lille tekstilt indslag – derfor: medbring din tekstile historie og gerne et eksempel derpå.

Kl. ca. 17

- Vi tager afsked ...

Tog: Roskilde station. Derfra er der ca. 400 m til Roskilde Kloster til fods.

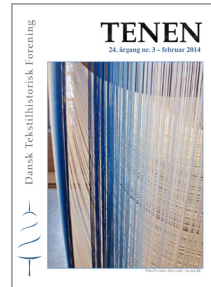
Bilparkering: Sortebrødre plads med indkørsel fra Dronning Margrethes Vej har 3 timers gratis parkering. 250 m til fods.

Kort: Søg i map.krak.dk eller maps.google.com. Krak Kortbog side 152.

Tilmelding til generalforsamlingen: Af hensyn til bestilling af forplejning

mv. bedes man tilmelde sig straks og senest den 28. februar til Annet Laur- sen Skjelsager, tlf. 44 95 05 55 – ePost silke-annet@silke-annet.dk

Prisen for medlemmer er 100 kr. og 125 kr. for ikke-medlemmer. Eftermid- dagskaffe under generalforsamlingen er inkluderet for medlemmer – ikke- medlemmer betaler 75 kr.

Formandens beretning for året 2013

Generalforsamlingen på Møntergården i Odense var årets store begivenhed, med en varm velkomst og introduktion til museet ved inspektør Ellen Warring. Mange museums- faglige problemstillinger blev berørt og diskuteret, ikke mindst myndig- hedernes krav til udskillelse af gen- stande fra de kulturhistoriske sam- lingen. Vi fik lejlighed til at se muse- et og de særligt fremtagne tekstiler. Den nye tilbygning så vi udefra, den er siden taget i brug og blevet rost meget for den fine indpasning af det moderne i det gamle bygningskom- plexs, der går tilbage til 1500-tallet. Vi kan kun sige til lykke!

Som altid når vi er sammen, har vi meget at vende i fællesskab, og generalforsamlingen forløb i en god atmosfære og med uddeling af små gaver.

Den genvalgte bestyrelse holdt et kort konstituerende møde, hvorefter vi samledes i de nyindrettede loka- ler for Tidens Samling i Farvergården ved Brandts. Besøget gjaldt først og fremmest udstillingen Daells Va-

rehus 1910 -1985, som vi havde me- gen fornøjelse af at se og kommen- tere i fællesskab. Det var også rart at se, at stedet var godt besøgt af unge og gamle, der slog sig ned i sofaar- rangementer med strikketøj og dis- kussion af de enkelte genstande.

Juleturen til markedet på Fri- landsmuseet Frederiksdal ved Hel- singborg forløb noget anderledes end planlagt pga. decemberstor- mens rasen. Vi blev mødt af søde svenske piger, der høfligt bød på peberkager, men ind kom vi ikke – området var blevet lukket af myn- dighederne! Det havde man ikke nået at meddele på hjemmesiden. Vejret var godt, og efter en smuk nedtur til havnen tog deltagerne i stedet færgen tilbage til marked på Kronborg Slot og fik en dejlig dag ud af det.

I årets løb har vi mistet flere go- de venner og aktive medlemmer, hvis opgaver vi forsøger at løse efter bedste evne og i mindet om dem.

Vort ønske for fremtiden vil væ- re at tiltrække nye medlemmer, også

gerne unge, til at dele opgaver, interesser og glæder med. Vi vil bestrebe os på at lave flere spændende arrangementer, der også kan appellere til gæster. En af vore planer er et besøg på Davids Samling i København, hvis tekstile skatte vi gerne vil stifte nærmere bekendtskab med.

Bladet er et vigtigt bindeled mellem medlemmer spredt over hele landet - ja tilmed nogle i udlandet - og vi får mange tilfredse tilkendegivelser for hvert nummer. Det ansporer til at gøre sig endnu mere umage med interessante artikler, der tiltaler læserne.

I de kommende numre vil vi afslutte Hanne Frøsig Dalgaard's ar-

tikelseserie om de danske luksusforordninger med en gennemgang af forordningen af 1736 og en præsentation af de mange indberetninger om luksusartikler, som fandtes i privat eje, men hvis brug blev stærkt begrænset, ja faktisk forbudt efter en frist på to år. Indberetningerne findes i Rigsarkivet og har ikke tidligere været publiceret. De udgør en vigtig kilde til vor viden om silke-, guld- og sølvstoffer, polstrede møbler etc. og dermed både dragt- og boligindretning i 1700-tallet. En samlet udgivelse af forordningerne er også i tankerne.

TENENs formand og bestyrelse ønsker på gensyn til generalforsamling 2014.

Roskilde kloster, som er et verdsligt kloster, ligger på historisk grund, for i 1231 kom Sortebrødrene til Roskilde. Herefter opførtes et kloster, hvis kirke stod færdig i 1254.

I 1557 udstedte Christian III en befaling om, at alle katolske klostre og deres kirke skulle nedlægges og nedbrydes.

I 1565 skænkede Frederik II klostergrunden til lensmanden Mogens Godske, og en herregård - den nuværende hovedbygning - blev sandsynligvis bygget af genbrugsmaterialer fra det tidligere Dominikanerkloster. I 1698 blev stedet købt af to adelige enker - Berte Skeel og Margrethe Ulfeldt - der med kongens tilladelse ville stifte Danmarks første adelige jomfrukloster. Klosteret er nu en stiftelse, og efter en fusion i 1974 med Odense adelige jomfrukloster kom en del af inventaret fra Odense til Roskilde.

Klosteret husede oprindeligt 20 jomfruer og 2 priorinder, der førte tilsyn med beboerne, som kom fra de tre højeste rangklasser. De boede sammen to og to og spiste sammen med den ene priorinde. De havde selv deres egne ting med. En klosterjomfru kunne gifte sig med én fra egen stand eller højer.

Klosteret husede oprindeligt 20 jomfruer og 2 priorinder, der førte tilsyn med beboerne, som kom fra de tre højeste rangklasser. De boede sammen to og to og spiste sammen med den ene priorinde. De havde selv deres egne ting med. En klosterjomfru kunne gifte sig med én fra egen stand eller højer.

Stedet er i begyndelsen af dette årtusinde blevet åben for alle, og man kan i princippet søge om optagelse på en venteliste; men den er pt. lukket for tilgang!

Forbud paa Juveler samt Guld og Sølv at bære end videre; for at hæmme den i Svang gaaende Overdaadighed i Klædedragt, hvorved foruden anden Skade, mange Penge gaae ud af Landet ¹

• *Efter 2 Aars Forløb fra denne Forordnings Forkyndelse maa ingen Under-
saat i de Kgl. Lande bære Guld eller Sølv i deres Klædedragt, paa hvad Ma-
ade det end være kunde, ei heller brocherede Silke-Stoffer eller blommede
med adskillige Farver, undtagen de chinesiske, som hidføres med egne Ski-
be; Men i forbemeldte 2 Aar kan enhver bære det de deraf nu have, undtagen
paa det Kgl. Huses Fødsels- og andre Galla-Dage, da ingen maa bære eller
lade sig see til Hove med noget af det her forbudne.*

• *Fra denne Forordnings Forkyndelses Dato maae ingen Kiøbmænd eller
andre forskrive eller lade komme udenlands fra Guld- eller Sølv-Galloner,
Stoffer, Baand, Palatiner eller sligt, ei heller brocherede Silke-Stoffer samt
blommede med adskillige Farver.*

• *Ingen maa bruge Guld- eller Sølv-Galloner eller Broderie enten til Liv-
réer, Snore om Hatte, Meubler og Betræk, Vogne- og Hestetøi, Dekkener,
Chaberaquer eller anden Klædedragt eller Ornamente; Dog undtages al-
le Militair-Stands Personers Munderinger med Tilbehør. Saa maae og alle
bruge det, de nu have i 2 Aar, men Dekkener og Chaberaquer i 4 Aar fra
denne Forordnings Forkyndelse; Ligeledes maae de, som nu allerede have
Meubler, hvori er Guld eller Sølv, beholde dem, naar de inden 14 Dage her i
Khavn, og uden for Byen inden 3 Maaneders Forløb, indsende til Commerce-
Collegium en Fortegnelse paa slige Meubler.*

• *Alle Kniplinger, som ei forfærdiges i Kongens Riger og Lande, forbydes at
forskrive eller bære; Dog maa enhver forbruge dem, han allerede har.*

• *Ingen maa efter denne Forordnings Forkyndelse bære Diamanter, Perler
eller andre Juveler og Ædelstene, ægte eller uægte, enten til Hove, i Byen el-
ler i deres Huse.*

• *De, som ei ere i Rang-Forordning, maae bære af de llette og sribede Silke-
Stoffer, som Tafter og sligt; dog undtages herfra Haandværkere og Kielder-
folk, som ei maae bære enten Silke- eller halv-Silke-Stoffer. Ligeledes alle
Tienestefolk, undtagen hvad dem af deres Herskaber foræres. Dog maae de
i 2 Aar bære det, de allerede have. De som imod denne Forordning handle,
skal have Kongens Naade forbrudt, det som de forskrive eller bære, confis-
queres, og desuden bøde: de af 1ste og 2den Classe i Rang-Forordningen 300
Rdlr, de af de øvrige Classer 200 Rdlr, og de, som ei ere i nogen Classe af
Rang-Forordningen, 50 Rdlr. Kiøbmænd og Kræmmere, som forskrive eller
lade komme de i denne Forordning forbudne Varer, skal have Varerne for-
brudte, og bøde 1ste Gang 200 Rdlr, og 2den Gang dobbelt. Af disse confis-
querede Varers og Bøders Beløb tilfalder den ene halve Andeel Angiveren,
og den anden Kongens Kasse. De, som ei kan betale Bøderne, straffes med
Fængsel eller anden vilkaarlig Straf efter Sagens Beskaffenhed.*

Samme paa Tydsk.

Forordningens baggrund

Den 16. april i 1736, udsendte kong Christian 6. denne forordning imod overdådighed, som klart kom til at adskille sig fra alle de øvrige². Forordningen findes hyppigt omtalt i sin historiske sammenhæng. Den betegner et højdepunkt i enevældens behov for social regulering netop på overgangen til den blomstrende oversøiske handel, som i resten af århundredet skulle komme til at ændre befolkningens vilkår gennemgribende³.

Forordningen indeholder i seks punkter, hvad der forbydes samt anvisninger på det tilladte for de forskellige befolkningsgrupper. Men de personer, som allerede har haft møbler eller kareter udstyret med de fremover forbudte kostbarheder, får som noget nyt besked på at meddele om disse ting for at kunne bevare retten til at beholde og bruge dem. Der er givet frist for at indsende disse selvangivelser inden for fjorten dage for københavneres vedkommende og inden tre måneder, når man boede uden for hovedstaden.

Der var tydeligvis en del, som tog bestemmelserne til efterretning og sørgede for i rette tid at sende en redegørelse til det netop oprettede Kommercekollegium. Disse breve finder vi i dag i Rigsarkivet⁴. Alle de indkomne besvarelser er under eet blevet ført til journal den 13. september 1736. Journaliseringen ville efter sædvanlig praksis ske straks, når skrivelserne blev modtaget. Men anderledes her. Datoen 13. september 1736 angiver det tidspunkt, da hele sagen er blevet behandlet og lagt på plads i arkivet. Navnene på de deputerede, som

har varetaget behandlingen, træffer vi igen og igen: greve Frederik Daneskiold-Samsøe, oversekretær J. S. Schulin, kammerherre J. H. Desmercières og etatsråd Otto Thott. Jacob Barchmann har som kommercesekretær ekspederet de betænkninger, som de deputerede besluttede.

Der er henvist til en særskilt protokol, og brevene er forsynet med registreringsnumre 176 til og med 272, for nogles vedkommende efterfulgt af bogstavet A. Protokollen har ikke ladet sig opvise. Men heldigvis befinder selve indberetningerne sig i god behold som en selvstændig pakke journalsager. Der er ingen forklaring på, at nummereringen er begyndt med 176, det nummer meldes for øvrigt savnet. Numrene er ikke helt konsekvente. I et par tilfælde har to indbyrdes uafhængige indberetninger fået samme nummer. Indberetningerne har gennemgående et notat om, hvorvidt der er blevet sendt svar, men der er nogle få, som alligevel ikke er at finde blandt kopierne i journalen. Nogle af brevskriverne har høfligst udbedt sig et svar, uden at dette foreligger. Det er i journalen med kopier, vi kan finde de svar, som er blevet givet.

I oktober 1736 er hele sagen blevet afrundet med en kongelig resolution, hvori der refereres til spørgsmål i anledning af forordningen, og dens forbud indskærpes.

Bøder skulle betales til Kongens Kasse, og vi kunne derfor have håbet på, at beløbene var let tilgængelige. Men så enkelt er det ikke at få eksempler på overtrædelse af forordningen, og det er ikke lykkedes at finde frem til eventuelle bødesager⁵. Kongens Kasse omfatter landets samtlige ejendomme og deres

drift. Beløb af den relativt beskedne størrelse, som må forventes at være blevet opkrævet i de her aktuelle sager, vil snarere være at finde i lokale arkiver.

Sagen synes ikke at have været rørt, før væveren Birthe Karin Fischer blev opmærksom på muligheden for her at finde oplysning om møbelstoffer, der kunne egne sig til at fremstille med henblik på møbelrestaurering⁶. Det bragte også for mig indblik i hendes fund, og jeg tog fat på den foreliggende bearbejdning af det rige materiale.

Selve sproget i brevene vil virke fremmed for nutidige læsere. Når teksten er på dansk, er stavemåden ikke nær så ensartet, som det ville forventes i dag. Adskillige har valgt at skrive på fransk eller tysk, som har været dagligsprog for de pågældende. Efter tidens stil er brevene skrevet med en gennemgående formulering af høflighed, som i dag er ganske ukendt. For ikke at trætte læseren har jeg set bort fra formaliteterne og afkortet citaterne, så stort set kun selve oplysningerne om ejendele er gengivet. Min afskrift efter de originale håndskrevne breve er gjort så nøjagtig som muligt, uden at den skal opfattes som en egentlig kildeudgivelse. Det foreliggende handler om de kulturhistorisk interessante oplysninger, vi kan få igennem brevene, og forhåbentlig vil læseren ikke give op, men tage det besvær med, som sagen kræver.

Brevene er indsendt både fra København og fra alle dele af riget, fra Slesvig som fra Norge så langt nordpå som i Trondheim Stift. Hovedparten har oplyst deres titler som adelige, som militære personer eller deres stillinger som geheime-

råd, konferensråd, etatsråd, justitsråd, kancelliråd samt nogle få præster. Flere enlige kvinder har givet deres oplysninger som enker efter ægtefæller, der har hørt til de samme grupper. De ikke adelige havde opnået deres position som følge af rangforordningen indført 1671 og ændret i 1693. Med titlerne fulgte i mange tilfælde, men ikke altid, et vist embede inden for den enevældige administration. I disse kredse – “de skikkelige” kaldtes de – opstod der normer for påklædning, hjemmets indretning og selskabeligheden, mere krævende jo højere man stod på rangstigen⁷. Ingen var i tvivl om, hvor de stod. Det var deres eftertragtede og dyrt erhvervede goder, der blev berørt af de nye bestemmelser, og som det var vigtigt at forsvare ved at indgive den krævede redegørelse. Hundrede familier har reageret. Nogle af brevskriverne kan vi identificere, så vi får rede på deres nære, personlige tilknytning til de deputerede i Kancelliet.

For nogle har der været en vis usikkerhed med, hvilke ejendele der skulle oplyses. I forordningen er det klart anført, at alt vedrørende klædedragten kun må bæres i to år, og som det derfor var unødvendigt at omtale. For os som læsere er det derimod netop interessant, at vi alligevel kan fordybe os i beskrivelser af fint tøj, skrevet i håb om, at det stadig måtte være tilladt at beholde. Svarene fra Kancelliet lyder som venteligt, at det pågældende ikke var tilladt at gå med efter de berammede to år. Det var møbler og fornemme køretøjer, der blev spurgt efter. Formålet har været at hindre nyanskaffelse af disse meget rigt udsmykkede ting, som burde være for-

beholdt den enevældige monark og den kongelige familie.

I København var det nye Christiansborg Slot under opførelse, påbegyndt i 1731 var det i 1740 klar til, at kongefamilien kunne forlægge residensen hertil. Det kongelige Palais i Kalveboderne, nu kendt som Prinsens Palæ og hjemsted for Nationalmuseet, samt landstedet Frederiksberg Slot tjente som hoffets midlertidige residenser og havde begge gennemgået en modernisering og ombygning for at kunne tilfredsstille hoffets behov under det nye byggeprojekt i hovedstaden. I årene 1734 til 1736 blev jagtslottet Eremitagen opført i Dyrehaven nord for København⁸. Disse store, prestigefyldte projekter repræsenterede en

fornyelse i omfang og indretning, som var epokegørende for danske forhold, fortrinsvis med det franske Versailles som forbillede. Interiørbilleder af adelens og "de skikkeliges" residenser fra denne periode er derimod ikke til rådighed⁹. Ofte har dødsboskifter været vor vigtigste kilde til at få indblik i, hvordan hjemmene har været indrettet¹⁰. Gennem indberetningerne får vi kendskab til, hvad de pågældende personer selv har lagt vægt på at omgive sig med.

Juveler, guld- og sølvgallo- nering og broderi

Smykker med perler, diamanter og andre ædelsten blev med et pennestrøg dømt til at forblive i smykke-
skrinene, for ingen måtte fremover

Margrethe Ulfeldt er klædt som enke efter admiralen Niels Juul, død 1697, med sort velour-manteau, liv af hermelin, rige sørgesmykker og tidens frisur for fornemme damer, kaldet "top" eller på fransk "fontange". Der ses både lyse og guldkniplinger. De kunne være hæftet op, eller som her hænge frit, hvilket var det mest ceremonielle. Derover slør. Portrættet findes i Roskilde Adelige Jomfrukloster, som Margrethe Ulfeldt stiftede i 1699 sammen med Berthe Skeel, der var enke efter general Niels Rosenkrantz.

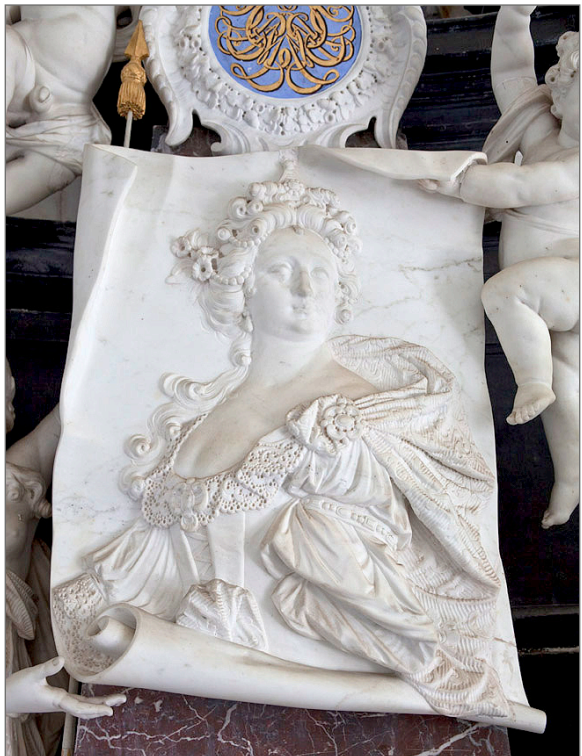
lade sig se med disse kostbarheder. Det har været en chokerende oplevelse. Ser vi på malerierne med portrætter fra denne periode, står det klart, hvilket afsavn det må have betydet for damerne at afstå fra at bruge deres sædvanlige prydelser ved selskabelighed¹¹. Det blev samtidig guldsmedens håndværk, der blev berørt.

Silkestoffer med indvævet guld- eller sølvtråd var ikke noget, som på den tid blev tilvirket i Danmark. De fandtes at købe, men det blev nu forbudt for købmændene at skaffe dem fra Frankrig og øvrige steder, hvor de blev forarbejdet. Når dertil kom, at guld og sølv som besætning heller ikke mere var tilladt, eller broderi med de ædle materialer, så

kom det også til at gribe ind i possementmagernes virke. Possement omfattede alt arbejde med guld- og sølvtråd og var et kunsthåndværk sidestillet med guldsmedens¹². I begge fag blev man oplært i mønstertegning og formgivning. Til possement hørte i grunden også de uhyre eftertragtede kniplinger af fineste hørtråd, men det arbejde var blevet specialiseret som hjemmeindustri, på forordningens tid endnu fortrinsvis i Belgien. Kniplinger af guld- og sølvtråd var på lignende måde et speciale i andre områder i Italien og Spanien, hvor der var tradition for forarbejdning af ædelmetaller. Galloner omtales også hyppigt, de var vævet af metaltråde, også som et udenlandsk speciale¹³.

Benedicte Margrethe Brockdorff (1678-1739) får 14. januar 1699 kongens tilladelse til at lade udføre "et tarvelig epitafium af sten udi Auning Kirke" – og hun lader sig også selv afbilde på epitafiet, så hun har helt klart været en dame, der har forstået at iscenesætte sig selv og tage for sig af livets retter. Vi ved også, at hun livet igennem stræbte efter at komme så højt op som muligt i rangfølgen, så luksus har helt klart været noget, hun har omgivet sig med.

*foto: Ann Malmgren
Gammel Estrup – Herregårdsmuseet*

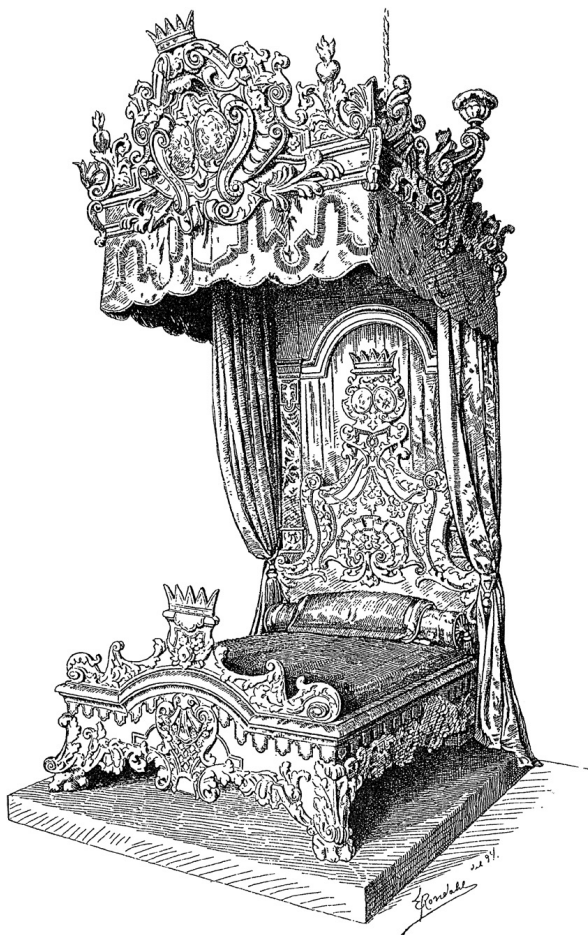

Alt i alt står det klart, hvilke rigdomme der må have været investeret i udstyr af den art, som findes beskrevet i indberetningerne.

*Interiøret*¹⁴

Næsten alle har beskrevet en eller eventuelt flere senge, som har været hjemmets mest værdsatte udstyr. Der nævnes forskellige typer, fransk seng, tronseng, skack seng og feltseng. Feltsengen kunne let foldes sammen og medbringes på rejser eller i felten. Alle de nævnte senge har været udstyret med en sengehimmel, enten kun over hovedgærdet, eller over hele sengelejet. Udstyret af sengeomhæng og sengetæpper har været det mest kostbare og det, som har givet sengene deres karakter. Nogle få af dem findes stadig bevaret i museer, men det tekstile tilhører er, når det i sjældne tilfælde er i behold, desværre så medtaget af tidens tand, at det knapt giver indtryk af fordums rigdom. Fra indretningen på slottene er det bekendt, at en seng gerne var placeret i en alkove, som var et aflukke i sengekammeret, men brevene gør ikke rede for detaljer om dette.

En af de bedst bevarede senge kan i dag iagttages i al sin pragt på Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot¹⁵. Sengen præsenteres som en fransk paradeseng af egetræ og betrukket med grøn silkedamask, som er udsmykket med

Sengen er indkøbt i Paris i 1724 og er forsynet med baldakin. Den er af egetræ ned udskæringer betrukket med grøn silkedamask og en overdådig besætning af grønne silkebånd i regencestil. Sengen har haft sin første plads i palæet på Kongens Nytorv i København. Gengivet i tegning af E. Rondabl efter restaureringen i 1892, trykt 1895 i Tidsskrift for Kunstindustri.

agramaner i et elegant og rigt regencemønster. Den blev anskaffet i 1724 fra Paris i anledning af det fornemme bryllup mellem Christian lensgreve Danneskiold-Samsøe og Catharine Christine, født von Holstein, og har prydet residensen i palæet på Kongens Nytorv i København, som i dag rummer den fran-

ske ambassade. Lensgrevinden blev imidlertid enke allerede i 1728, og palæet gik i arv til lensgrevens ældste søn fra et tidligere ægteskab, Frederik Christian Danneskiold-Samsøe. Lensgrevinden har indgivet sin redegørelse, nr. 206 A. Hun havde da etableret sig på landstedet Emdrupgård i udkanten af København. Først i 1892 vakte sengen fornyet opmærksomhed, da museumsmanden Bernhard Olsen fik den at se på herregården Holsteinsborg. Det havde været lensgrevindens fødehjem, og derfra blev sengen overført til det nyligt grundlagte Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg og behørigt restaureret.

På Emdrupgård er der nævnt et blåt damaskesmøbel med hvide bander imellem. Som det fremgår af flere af beretningerne kunne "møbel" omfatte et sæt af de forskellige siddemøbler: canapé, lænestole, rygstole og taburetter, samt i nogle tilfælde senge. En canapé eller på dansk som i 178 A og 254 betegnet ledbænk var en slags bænk opdelt i tre eller flere sæder, polstringen på disse er her inddelt med hvide striber. Taburetter havde ikke ryglæn.

Alle disse møbelformer var polstret ensartet, oftest synes der at have været løse hynder afpasset til de enkelte sæder, en til sædet og en til ryglænet. Et enkelt sted er stole omtalt med gjorde, som må have båret en fast polstring. Der nævnes fornemme såkaldte overtræk af silkestoffer og forsynet med broderi eller med besætning af guld eller sølv og silke. Der nævnes et par gange krydsstings broderi, som kunne være privat arbejde. Stingene har på denne tid sandsynligvis været, hvad der betegnes som gros- og

petit point med silke. Dette broderi har næppe været helt nyt, for det er bedst kendt fra den foregående generation, omkring år 1700, men var stadig værdsat i hjemmene. Som betræk nævnes også i flere tilfælde gyldenlæder. Det var gede- eller kalveskind belagt med guld samt motiver malet med farver. Gyldenlæder var ved at gå af mode på forordningens tid. Silkestofferne var tidens foretrukne materiale. Dog ikke altid nyanskaffet. Det fremhæves for eksempel i nr. 205 A, 255 A og 256 A, hvad der fandtes i kisterne af damekjoler, som ikke mere var i brug til beklædning, men hvor de med deres rigdom på stof lå parat til at blive tilpasset som møbelbetræk eller sengeomhæng ved påkommende lejlighed. Det var magtpåliggende for ejerne at sikre, at de ikke mistede muligheden for at genbruge disse dragter. Et par personer har beskrevet trykte stoffer af uld eller bomuld til møblerne. Bomuldsstofferne kaldtes ostindiske og blev indført fra Østen som en forholdsvis ny vare. De forskellige siddemøbler blev tilbudt gæster efter en nøje etikette, i kongens nærvær var stole med eller uden armlæn passende for de kongelige personer, medens ministrene kunne sidde på taburetter.

Lensgrevinde Danneskiold-Samsøe har oplyst om et natbord, og dertil to kostbare bordtæpper. Selve bordet er ikke nærmere beskrevet, så det har været tæpperne, der har givet bordet sin pryd¹⁶. På de kongelige slotte kunne man finde møbler helt af sølv, eller sågar af guld, men sådanne findes ikke omtalt i indberetningerne¹⁷. Hos disse personer var guld- og sølvindvirkede stoffer med ditto broderi eller possement

det, der kunne skabe det eksklusive interiør. Bordtæpper kunne også være billedvævede, såkaldte tapeter, som næppe blev nyanskaffet mere, men som blev bibeholdt som arvestykker. Et bordtæppe er blevet omtalt som brudedækken. Brudevielse kunne foregå i brudens hjem, og det kunne passende kræve et tæppe til at knæle på og med symbolsk broderi, der tog specielt hensyn til denne højtid, eller det kunne anvendes i kirken under højtideligheden¹⁸. I et brev er der beskrevet et omhæng til natbord af fire dele, så de dele, der skulle dække omkring bordets sider, må være blevet hæftet i kanten af selve dugen. Betegnelsen natbord har betydet et mindre bord i det kabinet, hvor familien har opholdt sig i det daglige, og kunne bruges til at indtage de daglige måltider ved, men i brevene nævnes også sådanne ting, som kunne befinde sig der: et toiletskrin, eller nålepuder, der i sig selv var smukt dekorerede og tjente til at opbevare de mange nåle, det var sædvanligt at fæstne tøjet med, et sted nævnes punge, men også et smukt sy-skrin. En familie i Trondheim havde et komplet teservice af sølv. Mere specielle borde har også forekommet, således et skakbord. Vi møder et sted betegnelsen "speyleborde", som måske kunne være den type små konsoller, der blev stillet op imod vinduespillerne under spejle, men vi må tvivle lidt, eftersom de i svaret fra Kancelliet blev citeret som "spilleborde". Et særligt stykke inventar var et vaskebord med et toilet, dertil et overkast eller tæppe. Der kunne være indbygget toilet i selve bordet.

Skærme foran kaminen eller en

ovn er almindeligt nævnt, udført i smag med det øvrige inventar med guldbroderi eller med en form for possement eller guldkniplinger. I nr. 215 A nævnes en sjælden skærm med guldbroderet billede af Ulriksholm ved Odense, hvilket ejeren grev Heinen har fremhævet, fordi det var udført af hans mor. Broderi med de ædle materialer er ellers blevet tilvirket i professionelle værksteder.

Gardiner nævnes som del af sengeomhængene og som dørgardiner, det som i senere tid er blevet kaldt portierer. Vinduerne har derimod ikke været forsynet med noget af den fine udsmykning. Men væggene var gennemgående betrukket med baner af silkestof. De er blevet nævnt i nr. 242 A som døtre-nes ejendom, vel med henblik på at de skulle være klar til at udstyre en kommende bolig. Det var værdifulde sager at eje.

I nogle huse fandtes billedvævede tapeter. Grev Reventlow har for eksempel i nr. 218 A oplyst om sin serie på seks stykker, men desværre må vi undvære nærmere om, hvad de forestillede, hvilket jo nok kunne have været interessant.

Hos Ferdinand Anton Greve Danneskiold Laurvig i palæet i Dronningens Tværgade 2 på hjørnet mod Bredgade fandtes "Zwei gewebte Tapeten de haute Lice mit Gold"¹⁹. Haute lice betød at de var udført på den type lodrette væve, som benyttes i Les Gobelins manufaktur i Paris. Det er så heldigt, at disse tapeter, ialt tre, også i dag kan opleves på Frederiksborgmuseet. Serien beskriver den makedonske konge Alexander den Stores historie efter maleren Charles le Bruns for-

Alexandertapeterne er fremstillet på Gobelin-værkstedet i Paris, oprettet af kong Louis 14. i 1662. De er vævet efter malerier af Charles le Brun og fremstiller Alexander den Stores felttog. Louis 14. er gengivet som den sejrrige Alexander. Tapeterne fik i Danmark deres første plads i palæet Charlottenborg på Kongens Nytorv i København. De er nævnt i indberetning 199 A.

Inv. Nr. B 2730, højde 324 cm, bredde 615 cm, motivet er slaget ved Arbela i år 331 før Kristus, da Alexander slog perserkongen Dareios. Alexander er til best med en ørn svævende over sit hoved.

Inv. Nr. B 2731, højde 325 cm, bredde 555 cm, motivet er Alexanders indtog i Babylon år 324 før Kristus. Alexander ses med laurbærkrans stående på stridsvogn trukket af en elefant. Hans ansigt gengiver Louis 14.s portræt. I højre side spor af, at gobelinen har været bukket om ved den tidligere opbængning.

Inv. Nr. B 2732, tilpasset til dørstykke, for hver ende et ca. 88 cm. bredt parti, som kunne hænge ned på hver side af en dør, midterfeltet, ca. 170 cm. bredt og 140 cm. højt, har siddet over døren. Motivet er telte og tre krigere. Det har ikke været usædvanligt, at tapeter er blevet tilpasset i størrelse til den plads, de har fået tildelt. I højre side forneden indvævet signaturen: J. L. FEBV, for væveren Jean I. Le Febvres Atelier.

Frederiksborg-Museets registrering er fra 1930:

læg. De er tilvirket på Les Gobelins og blev skænket som en fyrstelig gave i 1682 fra den franske konge Ludvig 14. til Ulrik Frederik Gyldenløve, der var gesandt i Paris, og de fornemme gobeliner har haft deres første placering i hans residens på Charlottenborg på Kongens Nytorv. Ved hans død i 1704 gik gobelinerne videre til sønnen og blev overført til dennes palæ i Dronningens Tværgade. Som vi finder disse tapeter noteret, synes der at have været klarhed over, at det drejede sig om noget nævneværdigt i sammenhængen; men det er vel alligevel værd at studse over, at der fra ejerens side ikke blev gjort noget ud af hverken baggrunden eller motiverne.

Billedtapeter kunne også være tilvirket i andre værksteder end det navnkundige Gobelinværksted i Paris, både i Tyskland og i Nederlandene. I Danmark fandtes ingen af disse værksteder. Kong Christian 5. havde indkaldt den flamske væver Berent van der Eichen, som kom til at arbejde i København i perioden 1684 til 1700, først med en serie af Alexandertapeterne efter le Bruns forlæg, derefter med den store serie på tolv stykker med motiver fra den skånske krig 1675 til 1679, begge til Rosenborg, hvor de stadig kan iagttages. Vi kan nok antage, at tapeter af denne art i de beskrevne hjem er blevet tilvirket i 1600-årene og er blevet indført fra de udenlandske værksteder²⁰.

Etatsråd I. Voss har anført en kaminskærm af lakarbejde. Den kan have været kinesisk, men var vel snarest udført i Danmark efter kinesisk påvirkning. Det var udtryk for tidens begejstring for det eksotiske østerlandske, som blev muligt efter

den nye handelsmulighed med Kina gennem Ostindisk Kompagni²¹.

Kareter²²

I sin skrivelse nr. 255 A har P. Catslow beskrevet fire smukke hestedækkener, kaldet chaberakker, som blev lagt over ridehestene under sadlen. De tre har været af moderat karakter, af grønt klæde med en enkel sølv- eller guldgalon. Det fjerde var derimod meget præsentabelt, af fløjl med guldbroderi. Ejerens titel får vi ikke oplyst, men et officielt hverv må han have haft, eventuelt ved militæret.

Etatsråd Voss har ifølge nr. 190 A ligeledes haft et fint skaberak, af blå klæde med guldbroderi, og forsynet med ligeledes broderede pistolkapper eller pistolhylstre. Pistolerne skulle lades forfra med krudt og var dermed bekvemt placeret.

R. M. Jessen, hvis titel vi heller ikke erfarer, havde i nr. 205 A: en ganske forgyldt stadskaret, indvendig og på kuskesædet beklædt med rødt fløjl og guldbesætning. Det er en interessant oplysning, som følger, at den var bekostet for elleve år siden, altså omkring 1725, med henblik på at kunne være til disposition for hoffet samt ministre og embedsfolk ved påkommende højtider. Der er ikke blevet svaret på denne indberetning, men når vi sammenligner med de konsekvente svar på andre indberetninger, er det vel ikke sandsynligt, at denne guldkaret kunne køres frem ud over de afmålte fire år.

Det samme har nok været tilfældet for nr. 200 A, grev Gyldensteens overdækkede forsølvede karet med fløjlsindtræk og besætning.

Grev Schack havde på Schacken-

borg en stadsvogn med alt tilbehør med sølvskrammerering, som han nærede håb om at kunne bruge frit fremover. Vi må vel tilføje et mon.

Fra Vemmetofte Adelige Jomfrukloster meddeles i nr. 235: "Een Vogn er indvendig med Sølv Snore besyet". Vemmetofte Adelige Jomfrukloster på Stevns blev grundlagt af kong Frederik den Fjerdes ugifte søster prinsesse Sophie Hedevig, der fra 1721 til sin død i 1735 var bosat på godset Vemmetofte. Det lå prinsessen på sinde at oprette godset som hjem for ugifte adelige damer, og det blev grundlagt i 1735. Vognen til standsmæssig befordring synes at have været temmelig beskeden, blot med snorebesætning, men selv dette var jo ganske beko- steligt.

Ligtæpper

Oldermændene fra to af håndværkerlavene i København har i nr. 228 A og 250 A fundet det påkrævet at indberette om det ligklæde, de hver i sær opbevarede til brug for deres medlemmer. Under sørgetoget ved begravelse blev dette tæppe bredt over kisten. Vintapperlavets tæppe var forsynet med sølv- og silkefrynser. Det er lidt påfaldende, at oldermændene beskrev det som antagelig sort, som om det er ganske længe siden, han har set det. Mere præcist er det andet tæppe beskrevet, som tilhørte Remsnider- og Sadelmagerlavet. Det havde ligeledes en sort silkefrynse blandet med lidt sølv, og langs kanten en Benke Spanie, et svært navn for oldermændene. Der kan næppe være tvivl om, at han har ment point d'Espagne, som var en knipling med lige kanter, ikke de ellers så almindelige takkede.

Det er ejendommeligt, at de to oldermænd har fundet det rigtigst at oplyse om tæpperne. Håndværkere stod uden for rangen, og det måtte give sig selv, at de ikke skulle disponere over noget overdådigt. Men de har været sig deres ansvar bevidst overfor deres lav, så de kunne sikre en smuk jordefærd for deres medlemmer. Friske blomster til at smykke kisten eksisterede ikke på denne tid, hverken for høj eller lav i samfundet. Ligklæder havde været brugt ved kongelige begravelser og også hos adelige i det mindste siden reformationstiden i 1500-årene. Envælden ændrede imidlertid på dette, og der blev udformet symbolske omgivelser til at fremhæve ry og dyder hos samfundets overklasse. Men håndværkerne holdt fast ved traditionen. Sikkert også i andre håndværkeres lav, selv om det ikke blev meddelt.

Hanne Frøsig Dalgaard har læst og renskrevet mange af indberetningerne. Artiklen er delt i to og fortsættes i et senere nummer af tidsskriftet TENEN hvor der bringes afsnittene:

Dragter - Kristentøj - Litteratur - Henvisninger - Noter - Ordforklaring samt et indberetningseksempel.

De små numre i teksten henviser til noterne som bringes i artiklens sidste del.

Se her! De nyeste strikmønstre !

Den nyeste strikmønsterbog er i virkeligheden et rigtig gammelt værk fra 1831.

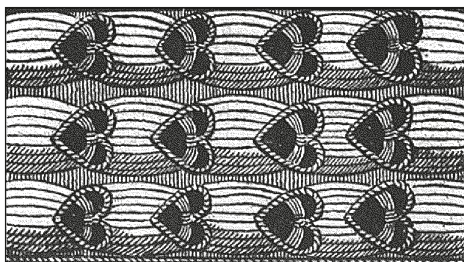
Og så er den på tysk og trykt med fraktur-skrift, gotiske bogstaver.

Så vi anbefaler IKKE selve opskrifterne til LÆSNING for vor tids strikkeglade strikkere ...

Derimod viser vi dem gerne frem til at se, til inspiration og som kuriosum.

Borterne, der ses på billederne, stammer fra en tysk strikkeopskrift-bog, der oversat til dansk hedder:

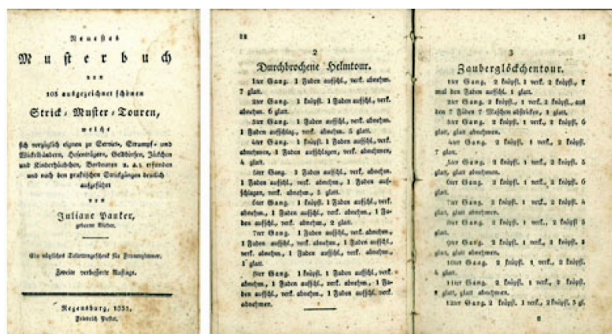
“Den nyeste mønsterbog af 103 udmærket smukke strikmønsteropskrifter, som egner sig fortrinligt til serviet-, strømpe- og viklebånd, strømpeholdere, pengepunge, små jakker, barnekyser, bordurer og andet”

Bogen er en såkaldt mønsterbog, hvilket er en særlig genre i faglitteraturen om håndarbejde, og som er forløberen for vore dages modeblade med opskrifter i – til strik, broderi og andet håndarbejde.

Betegnelsen mønsterbøger dækker såvel håndtegnede som trykte mønstersamlinger, enten i bogform eller som løsblade til forskellige former for håndarbejde. De tidligste, med især knipling og broderi, blev udgivet i 1500- og 1600-tallet, i bl.a. Tyskland og Venezia, hvorfra de blev udbredt til det øvrige Europa, undertiden som nye udgivelser, da

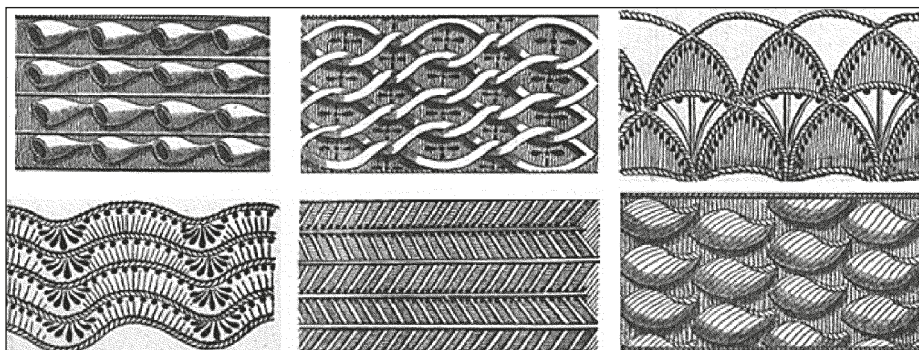
ophavsret ikke kendtes på den tid. Senere, i 1700- og 1800-tallet, kom der også mønsterbøger med strikmønstre på markedet. Først i slutningen af 1700-tallet tryktes mønsterbøger i Danmark. Indtil da benyttede man hér de tyske mønstersamlinger, der fra begyndelsen af

Den originale titel er: *Neuestes Musterbuch von 103 ausgezeichnet schönen Strick-Muster-Touren ... welche sich vorzüglich eignen zur Serviet-, Strumpf- und Wickelbändern, Hosenträgern, Geldbörsen, Jäckchen und Kinderhäubchen, Bordouren u.a.* (Designmuseets biblioteks bognummer I11477)

1800-tallet udkom i en jævn strøm, de fleste med kvindelige tegnere, der mere eller mindre anonymt under tegnede sig. Der blev også udgivet mønsterbøger i England, men de fandt sjældnere vej til kontinentet.

Bøgernes hensigt var at lære kvinder at sy, brodere og tegne. De var således især beregnet for ama-

tører i de højere sociale lag, men i sidste del af 1800-tallet udbredtes brugen blandt de lavere sociale lag, fordi håndarbejde kunne bidrage væsentligt til familiernes stramme økonomi.

I første del af 1800-tallet skiftede mønsterbøgerne karakter. Mønstrene blev i stigende grad udgivet som løse indlæg i modetidsskrifter for kvinder, f.eks. *Der Bazaar* i Tyskland og *Dagmar* og *Dame Tidende* i Danmark. Allerede 1809-1828 bragte det engelske tidsskrift *Ackermann's Repository of Arts* mønstre og anvisninger på håndarbejde imellem det øvrige stof.

Egentlige mønsterbøger udkom også stadig, men blev især udsendt som reklamer for bestemte firmaer, som f.eks. DMC's mønsterbøger eller Haandarbejdets Fremmes kalendere.

Papiret, trykket og bindet til denne bog er meget anderledes end på de dameblade og strikkebøger, vi kender nu om stunder. Og en bog som denne findes ikke i de danske folkebiblioteker.

Dér finder man de nyeste strikkebøger og seneste modeblade i stort udvalg.

På Designmuseets bibliotek, der-

imod, findes også de ældste strikkebøger, fra forskellige tider og lande og på forskellige sprog - en uudtømmelig kilde til såvel inspiration som tekstil- og modeforskning.

Men nye publikationer findes selvfølgelig også. Forslag til søgning i bibliotekets katalog på emneordene strikning og mønsterbøger

Anja Lollesgaard
Designmuseum Danmarks bibliotek

- Ovenstående tekst er baseret på: Charlotte Paludan: "Mønsterbøger" i: Paludan & Egeberg: *98 mønsterbøger til broderi, knipling og strikning*. - København: Det Danske Kunindustrimuseum, 1991, s. 5-19. (Designmuseets biblioteks bognummer I8118:519)

FIBER FUTURES – Tredive fremragende japanske tekstilkunstnere og designere udstiller i Gjethuset, og det er noget af et scoop at Frederiksværk har fået denne udstilling til at gøre holdt på sin verdensturne.

Det store højloftede rum er en perfekt ramme, og de medrejsende kunstnere var også mere end tilfred-

se med ophængningen og overraskede over lys- og skyggevirkninger i aftenbelysning.

Der er enkelte flade tæpper med raffinerede væveteknikker og fine grafiske virkninger, men for de flestes vedkommende er der mere tale om abstrakte skulpturer end tekstiler i gængs forstand; inspirationen

og udgangspunktet i tekstile teknikker er dog tydelig og anvendt på en meget sanselig måde.

Materialerne er silke, bomuld, kokoner, gamle papirstykker, bark, jute, rayon, stål og polyester - og sikkert flere som vi ikke har gennemskuet. Arbejdsmetoderne er ofte de kendte, men de anvender også den nyeste væve- og farveteknologi. De repræsenterer en forfinet japansk kultur, der er moderne og traditionel på en gang.

Værkerne virker meget sarte

– kunstnerne har omhyggeligt givet anvisning på udpakning og op-hængning samt udtænkt sammen-pakningen.

Det er den herboende japanske kunstner Yuko Takada Keller, der selv er tekstiluddannet og deltager som gæsteudstillter, der har formidlet denne helt specielle oplevelse - og tak for det!

Udstillingen vises til 2. marts 2014, og der er gratis adgang.

*Lone de Hemmer Egeberg
foto: Vibeke Lilbæk*

Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.

<i>navn</i>	<i>adresse</i>	<i>telefon / ePost</i>	<i>bverv</i>
Annet Laursen Skjelsager	Dorthesvej 2 3520 Farum	44 95 05 55 <i>silke-annet@silke-annet.dk</i>	formand + redaktion
Lone de Hemmer Egeberg	Teglgården 66 st.th. 3460 Birkerød	45 81 05 05 <i>debemmeregeberg@gmail.com</i>	næstformand + kalender
Bent Bille	Søndergade 66 5620 Glamsbjerg	64 72 15 65 <i>familien.bille@get2net.dk</i>	kasserer
Lis Slottved	Hjarupvej 10 6200 Aabenraa	74 63 03 50 <i>slottved@privat.dk</i>	sekretær + korrektur
Vibeke Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	26 60 28 40 <i>vofl3450@gmail.com</i>	redaktion
Maj Ringgaard	Helmsvej 37 2880 Bagsværd	21 40 43 76 <i>Maj.Ringgaard@natmus.dk</i>	bestyrelse
Tina Ejlertsen	Rudmevej 122A 5750 Ringe	41 43 67 87 <i>tejlertsen@gmail.com</i>	bestyrelse
Hanne Frøsig Dalgaard	Bredebovej 33, 6.tv. 2800 Lyngby	45 88 32 67 <i>hfd@tdcadsl.dk</i>	korrektur
Anni Bloch	Thingvalla Allé 5 2300 København S	32 59 59 77 <i>annibloch@gmail.com</i>	suppleant
Susanne Lervad	Lindevej 14 1877 Frederiksberg C	22 11 08 26 <i>sl@termplus.dk</i>	suppleant
Margit Ambeck	Lyshøjgårdsvej 87, 1.th. 2500 Valby	36 30 61 50 <i>m.ambeck@gmail.com</i>	revisor
Hanne Schneller	N. Frihavnsgade 49, 2.tv. 2100 København Ø	35 38 35 45 <i>hanne.schneller@hotmail.com</i>	revisor- suppleant
Susanne Nielsen	Grusgravvej 10 4660 Store Heddinge	56 50 11 26	forklæder
Frits Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	23 92 42 85 <i>vofl3450@icloud.com</i>	redaktion + webmaster

Hvert nummer af bladet har sin egen side på Internet med henvisninger, galleri og evt. supplerende materiale.
Find TENEN på Internet - <http://tenen-dk.homeunix.org/tenen/>

TENENs kalender er på det løse ark med adressen

Kom til TENENs generalforsamling
- invitation og dagsorden er på side 6

Postkort fra en oprydning

Syklemmen til læder- og gjordarbejder er 122 cm lang og 7 cm bred. Det hængslede stykke er 50 cm.

Stjerten hviler på jorden og de to "pukler" holder klemmen i position medens venstrebenet laver klemmens pres.

Syklemmen er brændemærket FKF med en krone over. FKF = Forsvarets Krigsmateriel Forvaltning, som eksisterede fra 1952 til 1961. Funktionen indgår i dag i Forsvarets Materieltjeneste.

En læderklemme-systol med tilsvarende funktion er fundet i netbutikken *Læderiet.dk*

Vibeke

